

XVI. kolokvium mladých jazykovedcov

V dňoch 8. až 10. novembra 2006 sa v Častej-Papierničke v Účelovom zariadení Kancelárie Národnej rady SR pod záštitou Slovenskej jazykovednej spoločnosti pri SAV a Jazykovedného ústavu Ľ. Štúra SAV uskutočnilo XVI. kolokvium mladých jazykovedcov.

Kolokvium otvorila PhDr. Mária Šimková pôsobivým rozprávaním o histórii, cieľoch a prípravách jednotlivých ročníkov, pričom vo veľkej miere vyzdvihla zásluhu zakladateľky kolokvia a jubilantky PhDr. Míry Nábělkovej, CSc. Míru ako večne mladého aktívneho človeka plného nápadov účastníkom z ľudskej i odbornej stránky priblížila jej kolegyňa a školiteľka PhDr. Klára Buzássyová, CSc., z Jazykovedného ústavu, priatelia zo slovenských a českých univerzít, PhDr. Marie Krčmová, CSc., z Brna, doc. Mgr. Jaromír Krško, CSc., z Banskej Bystrice, PaedDr. Ľubomír Kralčák, PhD., z Nitry a riaditeľ Jazykovedného ústavu Ľ. Štúra SAV, doc. PhDr. Slavomír Ondrejovič, DrSc.

Rokovania boli rozdelené do dvoch oficiálnych sekcií A a B. Príspevok Anny Gálisovej o registri jazyka hráčov kartových hier inšpiroval vytvorenie sekcie C a priebežne fungovalo, vznikalo a zanikalo niekoľko spontánnych sekcií. V sekcii C sa mohol napríklad každý zo siedmich účastníkov hry Cinderela zdokonaliť v strategickom myslení a uvedomovaní si lexikálnych kontaktov medzi slovenčinou a češtinou. Práve vďaka týmto spontánnym sekciám padol návrh na premenovanie tohtoročného kolokvia na kolkokvium, presnejšie by to však muselo byť boulingokvium.

Spoločnou témou prvej časti sekcie A bola kultúra. Živá diskusia sa rozprúdila k príspevku Olgy Orgoňovej s názvom *Lingvokultúrna kategória „kulturéma“ a jej miesto v reklamnom komunikáte*. S reklamou súviseli aj ukážky vianočnej reklamy vo forme kalendárov (*Kalendárovo viazaná reklama*) prezentovanej Radkou Čapkovou. Účastníci si zo záujmom vypočuli príspevky *Úvod do lingvokultúrológie* od Miloša Horvátha, *Multikultúrne aspekty pri výučbe češtiny ako cudzieho jazyka* od Jaromíry Šindelářovej, *Persuazívny potenciál metafory (na pozadí verbálnej a vizuálnej metafory v reklame)* od Aleny Bohunickej a *Motivácia a štruktúrne typy slovenských názvov reštaurácií* od Vierošlavy Leitmanovej.

Hydronymastickou problematikou sa zaoberal vo svojich príspevkoch Jaromír Krško (*Pomenovacie modely v hydronymii Hrona*), Juraj Homol'a (*Motivačné činitele hydronymie z povodia Ondavy*) a Andrej Závodný, ktorý sa zamýšľal nad zmenou starého koreňa vo význame *voda* na súčasný sufix *-ava* a jeho výskyt v hydronymii. *Chotárne názvy v obci Vrbovce* analyzovala Jana Patinková. Silvia Čatayová skúmala pomocou dobových fotografických a kartografických dokumentov motiváciu, ety-

mológiu a dobovú podmienenosť urbanoným v meste Zvolene. Juraj Hladký sledoval etymológiu mien typu Korintskí v biblických textoch. Michal Jozefovič analyzoval antroponymické modely.

Mária Beláková predstavila výsledky dotazníka skúmajúceho, ako deti chápu vlastné meno. Nad detským chápaním frazeológie sa zamýšľal Andrej Habiňák, tému dispozičných podôb frazém spracovala Dana Baláková. Stanislava Zajacová poradila poslucháčom, ako formovať komunikačný register u detí predškolského a mladšieho školského veku. Syntaktickými cvičeniami v učebniciach českého jazyka pre meštianske školy z rokov 1918 – 1939 sa zaoberala Alena Novotná, jazykovou a komunikačnou výchovou na stredných školách v rokoch 1918 – 1945 Martina Šmejkalová. Ľubomír Rendár skúmal frekvenciu tvrdého hlasového začiatku a rázu v slovenčine v reči hlásateľov spravodajstva a jazykové čítanie poslucháčov Pedagogickej fakulty Trnavskej univerzity. Variabilnosť suprasegmentálnych javov odhaľoval Marcel Olšiak, ikony a fonosémantiku Ladislav Janovec, modelovanie suprasegmentálnych javov pomocou výpočtovej techniky Róbert Sabo.

Početnú skupinu predstavovali referáty, ktoré pracovali s korpusom: Dorota Vasilišinová – *Paralelné korpusy SNK*, Kateřina Křížová – *Substantívne frazémy v zrkadle Českého národného korpusu*, Katarína Gajdošová – *Syntaktická anotácia v Slovenskom národnom korpuse*, Zuzana Bugajová – *Analýza transgresívnych konštrukcií (na materiáli Slovenského národného korpusu)*, Martina Ivanová – *Adjektíva v korpuse*, Marek Grac – *Tvorba morfolologickej databázy z neoznačovaného korpusu*. Pozoruhodná je práca študentov Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity Slavomíry Rabatinovej a Vladimíra Dziaka s názvom *Temporálna súslednosť v podmienkových sívetiach na základe korpusových zistení*.

Modelom triedenia neologizmov v slovenčine sa zaoberala Jana Kišová. Prezývky v bilingviálnom priestore skúmal Ján Bauko. Dynamiku novinových titulkov v anglicky písaných médiách študoval Ján Chovanec a ruský internetový slang Marián Sloboda. O vzniku lexikálnych expresív teoreticky uvažovala Iwona Kapronová – Charzynská. Informáciu o naračných prvkoch v umeleckom texte priniesla vo svojom príspevku Renáta Hlavatá, o žánrových parametroch v evanjeliách prednášala Eleonóra Zvalená, o vývinových peripetiách postavy Adama Hlavaja Henrieta Stankovičová, o možnosti fikcie v próze Jána Johanidesa Karol Csiba. Monika Franková predniesla referát o profesorovi Isačenkovi.

Karol Furdík vysvetľoval, ako sa dá využiť knižnica Jbowl pri spracovaní prirodzeného jazyka. Komunikatívno-pragmatické funkcie analytických verbonominálnych pomenovaní predstavila Michaela Wickleinová. Agáta Karčová rozoberala produktívnosť vzoru vysvedčenie, pričom si všímala hlavne jeho vplyv na skloňovanie substantív stredného rodu. Teoretické poznatky doložila lexikálnymi príkladmi. Variabilnosť prípon *-u* a *-a* v maskulínach predstavila Daniela Majchráková. Ono-

maziologickú štruktúru sloviess analyzovala Nicol Janočková. Postavenie slovesa *byť* v reči Slovákov v Bulharsku si všímala Lenka Majchráková a kategóriu intenzity v jazyku Júlia Hansmanová. Alexandra Gerlaková vo svojom príspevku ukázala špecifické spôsoby vyjadrenia posesivity. Na problém nesprávneho skloňovania chorvátskych miestnych názvov v slovenčine poukázal Siniša Habijánec.

Poznatky o elektronickom slovníku starej češtiny priniesla Miloslava Vajdllová. Ďalšími príspevkami v tejto sekcii boli: *Slovná zásoba z diachrónneho hľadiska so zameraním na slovník* od Janky Píšovej, *Jazykový odraz záujmu v tvorbe Julia Zeyra* od Joanny Mielczarekovej, *Vojenské výrazy prijaté z nemčiny v českom, slovenskom a maďarskom jazyku* od Tamása Tölgyesiho. História koránu v poľskom jazyku mapovala Joanna Kulwicka a rukopis písaný cirkevnou slovančinou priblížila Allicja Zagunová.

V poslednej skupine sekcie A odzneli referáty: *Staročeské závěti – textová analýza* od Veroniky Bromovej, *Konfrontačná analýza epištolárnych textov zo štyridsiatych rokov 20. storočia* od Petra Karpinského, *Lichardova dialogizovaná publicistika (dialóg ako persuzívna forma v Lichardových publicistických brožúrach)* od Petra Kosmályho, *Bible Litoměřicko-třeboňská v proměnách staletí* od Hany Sobalíkovéj a *Náboženské rozpravy Jana Bechyňky* od Ireny Fukovej. Azda najviac poslucháčov prilákal príspevok Martina Pukanca – *Osudy kniežata Draculu a stará slovenčina*, ktorý si na základe špecifických lexikalizmov kládol otázku pôvodu textu. Okrem jazykovej analýzy sa poslucháči zoznámili aj s ukážkami z trinástich anekdot o grófovi Draculovi a s politickým prostredím krajiny.

V sekcii B odzneli referáty od Markéty Pytlíkovej (*Biblický preklad ako impulz k filologickej reflexii*), Františka Martíneka (*K slovesným tvarom a kategóriám v češtine v dobe strednej*), Kataríny Muzikovej (*Niektoré otázky z vývinu spisovnej slovenčiny v 19. a 20. storočí*), Martina Braxatorisa (*Analógia ako princíp jazyka a ako nástroj vedeckého poznania*). S úvahami o jazyku Jana Rybinského vystúpila Joanna Kemperová a vybrané prefixy analyzovala Katarína Nowakowská.

Veľmi živá bola posledná skupina prednášok v sekcii B, ktorá sa väčšinou venovala aktuálnemu problému interkultúrnych vzťahov, výučbe cudzích jazykov, ako aj výhodám a možným problémom bilingválneho vzdelávania a bilingválnej výchovy mládeže v rodinách. O praktických výsledkoch intencného bilingvizmu informoval Eduard Pally, ktorý porovnával jazykovú úroveň dvoch detí školského veku, oboznamoval s použitými metódami (napr. metóda okamžitej opravy) a zistenými výsledkami. Teoreticky spracovala problematiku bilingválneho vzdelávania Mária Partová, ktorá uviedla nielen množstvo výhod, ale varovala aj pred možnými negatívnymi vplyvmi bilingválnej výchovy na jazykový vývin detí. Práve možné psychické dôsledky systematického opravovania detí a zvýšený tlak na jazykový výkon rozdelil v diskusii zanietých účastníkov na dva argumentujúce tábory. Výhodou je

nesporne interkultúrny aspekt, ktorého význam a miesto vo vyučovaní vysvetľovala Eva Henčeková (*Interkultúrny aspekt, interkultúrna kompetencia vo vyučovaní cudzích jazykov*). Mimoslovenské ciele s dôrazom na oboznámenie žiakov s cudzími kultúrami hľadala Šárka Tůmová (*Kde sa začína a končí Európa? Mimoslovenské ciele v učebniciach nemčiny ako cudzieho jazyka*). Iveta Rizeková v referáte *K problematike tvorenia ekonomických termínov a ich používania v odbornej a bežnej komunikácii* dokázala poslucháčom, že v ekonomike existujú okrem iných výrazov aj medvedi a býci, ktorí sa však nesprávajú ako ich zvierací menovci.

Hoci tri dni rýchlo ubehli, v spomienkach účastníkov budú ešte dlho rezonovať vypočítané príspevky, obnovené i novonadviazané kontakty a tvorivá priateľská atmosféra. Za tieto vydarené jazykovedné i ľudské stretnutia patrí vďaka Gabriele Múcskovej a Márii Šimkovej, ktoré mali celé toto podujatie „pod palcom“. Teším sa na ďalší ročník, ktorý sa uskutoční pod patronátom Filozofickej fakulty Katolíckej univerzity v Ružomberku.

Vieroslava Leitmanová

Vedecká reflexia Slovákov v Maďarsku

[Kultúra, jazyk a história Slovákov v Maďarsku. Materiály z jubilejnej interdisciplinárnej medzinárodnej vedeckej konferencie z príležitosti 15. výročia založenia Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku. Budapešť 14. – 15. 10. 2005. Békešská Čaba 2006]

Už názov publikácie napovedá, že ide o široký interdisciplinárny tematický záber. V zborníku sú texty, ktoré odzneli na budapeštianskej konferencii, ako aj na jej sprievodných manifestáciách, o čom svedčia aj vstupné slová zostavovateľov. Publikácia je technicky rozdelená do ôsmich tematických blokov, resp. do desiatich častí.

V prvej časti, ktorú tvorí tematický blok sprievodných akcií konferencie Kultúra, jazyk a história Slovákov v Maďarsku, sú texty patriace do kurtuázno-slávnostného, diskusno-programového a dokumentárno-výstavného komunikačného priestoru. Zaradili sa sem privítacie a pozdravné texty Alžbety Hornokovej Uhrinovej a Alžbety Račkovej, ministerky Kingy Gönczovej, otvárací prejav Kataríny Hrkľovej na vernisáži výstav Svadobný odev Slovákov v Maďarsku a Vedecká činnosť Slovákov v Maďarsku. Túto časť uzatvárajú diskusné príspevky z okrúhleho stola *Ako ďalej Výskumný ústav?*, na ktorom sa zúčastnili Matej Šipický ako